

Ամէն

Մէյ մըն ալ այդտեղ մզկիթը
կանգնած
մզկիթը կանգնած
մէջտեղը կանգնած

Անշարժ է եւ լուռ
կարծես նոյնիսկ ծուռ
պատերուն վրայ՝ բոյսեր
եւ մրուր

կանգնած է այդտեղ
հոն
երկնքին տակ

կը թուի շուար

դատարկ
անատակ

Առջեւը հողէ պողոտան երկար
 («նէրքէի թաղն» է, դեռ կուպր չկար)
 որ երբ ծայր կու տայ անձրեւ շարունակ
 կը դառնայ ցեխի ու կեղտի առուակ

Կողքին՝ միւս ճամբան, փողոցը հողէ
 գոր նոյնպէս յաճախ տիղմը կ'ողողէ
 եւ որ կ'երկարի, ակօսէ ակօս
 մէկ քարի կոյտէն
 մինչեւ յաջորդ փոս

Ետեւը շէնքեր յոգնած ու տրտում
 քայքայում դանդաղ
 մորմոք անհատնում
 պատշգամներ գորշ
 արտառոց տարածք
 ժանգ, ամայացում

եւ կախուած լուացք

Կ'անցնի ու կ'անցնի հանրակառքը նոյն
անոնք կը մնան տեղն այդ միեւնոյն
հիներն են անոնք հնամեայ թաղին
կը պահեն թաղը
եւ յուշերը հին

Մէկը կէս կոյր է
միւսը հաշմանդամ
երրորդն ալ կուզ
կքած
անատամ

այդտեղ հաւաքուած
- վերջին կայարան -
կը սպասեն բան մը
կը սպասեն
միայն

Մէյ մըն ալ այսպէս մզկիթը այդտեղ
մաշած քարեր

մութ

փաստած թիթեղ

մզկիթն է այդպէս
մեծ ու անպաշտպան
առջեւն ու կողքին՝ խորտուրորտ ճամբան

Մէկ աշտարակին ծայրը մետաղէ
ինկած է հիմա

բայց սիւնը սաղ է

ու ցցուած է դէռ միւսին առնթեր

թէկուզ թլփատուած

բայց դէռ դէպի վեր

Մէյ մըն ալ այդտեղ

մզկիթը

կանգուն...

Մինչ բնակիչը չունի պատշաճ տուն
 չունի հանգիստ օր եւ անխոռվ քուն
 ու գիշերուան մէջ կարծես թէ անհուն
 կ'ըղձայ

կը սպասէ

որ հասնի առտուն

Դիմացը՝ կայան ժանգոտ թիթեղէ
 նստարան մը ծուռ
 մի քիչ հով տեղ է
 ու այդտեղ՝ նստած մարդիկ հաշմանդամ
 լուռ ու խորտակուած
 անյոյս
 անխնամ

Եւ դեռ մզկիթն է այդտեղ
 լուռ կանգնած
 ինքն իր շուքին տակ կարծես մթագնած
 բակին մէջ փուշեր, փռշի, մուլախոտ

մզկիթն է այդտեղ
 հին շուկային մօտ

Կանգնած է այդտեղ
 մէկդի ու անձայն
 բայց անհնար է չնշմարել զայն

Առջեւը հողէ պողոտայ
 կանգառ
 իր դրան առջեւ ալ ոչ ոք չի գար

մեր ճամբան պարզ է
 կ'ըսեն թէ անշեղ
 բայց ի՞նչ կը սպասէ դեռ ինքը այստեղ...

Կողքին միւս ճամբան
 լայն ու հաստատուն
 բայց ինքն ալ այդտեղ տակաւին կանգուն

Եւ ու՞ր կը տանի այդ ճամբան արդեօք
 շուրջը դեռ այդքա՛ն տագնապ ու մորմոք

Մզկիթն է այդտեղ
 տակաւին կանգնած
 կը հսկէ այդտեղ
 լո՛ւռ ու լռակեաց

Մինչ ներքեւ կ'անցնի տեղացին յոգնած
 բեռին տակ կքած
 եւ գլուխը ցած

Քաղաքին մեջտեղ
 բոլորին դիմաց
 մզկիթն է այդպես
 հանգիստ ու բազմած

Եւ մարդիկ մոլոր շուրջը ու հեռուն
 կեանքեր կոտրուած

միտքեր երերուն

Հնամաշ
 թափուր
 այլեւս անփառ
 անցեալի հետք է
 անպիտան կառոյց
 բայց շատեր, յաճախ
 անգիտակցաբար
 զայն կը նշեն դեռ որպէս... ուղեցոյց

Աշտարակները խրոխտ վեր ցցած
 - այդտեղ Երկինքը կը մնայ միշտ
 ցած -

մզկիթն է ահա
 քաղաքին մեջտեղ
 ուղենիշ խոշոր
 խոր խաւար անպէղ

Դուռը փակ է
 բայց քակը լայն ու բաց

կը հսկէ այդտեղ
 մեջտեղը կանգնած

այժմ կը թուի կարծես ծուռումուռ
 սակայն հաստատ են պատերը
 ամուր

Մարեր են անոր մրմունջները շեղ
 կը թուի լքուած, ամայի, խարխուլ
 բայց դեռ կան այդտեղ հնչիւններ ահեղ
 եւ մուեզզիին ձայնը
 կանչը խուլ...

Այդպէս
 մերթ ընդ մերթ

որոշ գիշերներ

երբ որ ամէն մարդ նոյնպէս չի տեսներ
 երբ որ մարդ չկայ անցնող իր մօտէն
 շէնքն այդ անշարժ
 կեանք կ'առնէ Մութէն

Խաւարի խորքէն կ'առնէ կեանք ու շունչ
 կը դառնայ աշխոյժ
 կ'ապրի լուռ ու մունջ
 կը բռնէ դարձեալ իր դիրքը յանկարծ
 կարծես կը սպասէ ինչ-որ...

վերադա՞րձ

Մզկիթը դատարկ, իբրև թե անցեալ
մթնած երկնքին կը նայի դարձեալ
եւ նոր լուսինի մահիկին դարձած
կը փայլի որպէս աստղն անոր դիմաց...

Քանդեցին մեր հինգ եկեղեցիներ
այդքանը՝ միայն այս քաղաքին մէջ
կ'ըսեն թէ սակայն այս մէկը հին էր
պատմութեան տարբեր դրուագ էր

այլ էջ

Սակայն այստեղ չէ՞ որ կ'«աղօթէին»
անոնք որ ուրիշ տեսակ հօտ էին
անոնք որոնց մէջ չկայ ոչ մէկ գառ
այլ միայն գայլեր ընդմիջտ սովահար

Սակայն այստեղ չէ՞ որ կ'«աղօթէին»
եւ դեռ այստեղ չէ՞ որ կ'աղտոտէին
իրենց կանչերով իբրև թե դողդոջ
որոնք շատ շուտով դարձան մահուան կոչ

Այստեղ չէի՞ն այդ հիւրերը անկոչ
 որոնք բազմելով տեղը տանտիրոջ
 սաստեցին որ ան լքէ ու փախչի
 չպահէ անգամ յուշը իր խաչի

Առին իր ինչքը
 ըսին՝ մերն է
 եւ մե՛ր աստուածը միայն վերն է
 ըսին ժխտէ քու Հաւատքդ յաւուր
 կամ դարձիր դարձեալ հլու ճորտ
 կեաւուր

Այստեղ չէի՞ն այդ...

բայց արդէն բաւ է
 այդ մզկիթն այդտեղ մնայուն ցաւ է

Քանդեցին մեր հինգ եկեղեցիներ
 գոնե այդքանը՝
 այս քաղաքին մեջ
 կը միսան անոնք տակաւին անշէջ
 մեր սուրբ ու անեղծ աղօթքներուն մեջ

Մէյ մըն ալ այդտեղ մզկիթը

կանգնած

իբենք մեկնեցան
 ինք ինչո՞ւ մնաց...

Հսկայ գլխիկոր
 վիշապ թեւաբեկ
 վեցերորդ բայց սուտ մելիք
 կեղծեալ բեկ
 քաղաքին մեջտեղ պիղծ անցեալի հետք
 կանգնած է այդտեղ
 անհեթեթ
 անպէտք

Կը թուի մաշած
 կարծես նոյնիսկ թեք
 բայց դեռ կանգուն է
 դեռ ցցուն ու սեգ

Մոայլ ու տձեւ
 մուգ ու անգեղ է
 սակայն չէ կորած
 ու դեռ այդտեղ է

Զանգակատան տակ՝ դարձած կախադան
 քաշեցին, բերին մատղաշ աբեղան
 զանգակներուն հաստ պարանով հնչուն
 կապեցին ոտքէն՝ որպէս որս
 թռչուն

Բարձրացուցին վեր
 եւ մերկացուցին
 փետեցին մինչեւ քուրձը իր ծոցին

Բարձրացուցին վեր
 ոչ շատ
 ձեռքի մօտ
 դեռ ժամանակ կար մինչեւ առաւօտ
 եւ ժամանց էր պէտք
 զբօսանք անշուշտ
 ամբոխին կատղած
 անյագ ու անկուշտ

Հոն մնաց այդպէս պահ մը գլխիվար
կուրծքին լայն խաչը՝ կպած իր դեմքին
մինչեւ որ այդ ալ իլեն տենդավառ
ու զայն մխրճեն խորքը աղիքին

Բարձրացուցին վեր
վերջնականապէս
մերկ ու շրջուած
հասակովն ամբողջ

յետոյ, ժամերով
գուարճանք որպէս

մորթազերծեցին զայն այդտեղ ողջ-ողջ

Անոր ճիշերը դեռ մինչև այսօր
 յաւերժապէս եւ իւրաքանչիւր օր
 ամէն առիթով՝ կնունք թէ կոչնակ
 որպէս մատաղի անմար աղաղակ
 երբ որ ժամկոչը կախուի պարանէն
 եւ գլուխը ցած մարդիկ խաչ հանեն
Արի Տէր օգնեա
այժմ եւ յաւէտ

կը հնչեն անհաշտ զանգակներուն հետ

Մէյ մըն ալ այդտեղ մզկիթը
 կանգնած
 իրենք մեկնեցան
 բայց ան հոն մնաց

Ետեւը՝ քարոտ փողոցները նեղ
 մզկիթն է այդտեղ
 մզկիթն է այդտեղ
 շուրջը, ամէն կողմ, սպիներ ահեղ
 փախստականի ուղիները շեղ

Ամէն անկիւնէն բլուր-քաղաքին
 կ'երեւան անոր քարերն ահագին

բայց...մզկիթ իսկ չէ իրաւ, իսկական
 այլ ծպտուած կուռք հեթանոսական

Անոնք որ Մարդու պատուհաս եկան
 որ Ասիոյ նեխած ընդերքէն ինկան
 հաւատքն իսկ սուտով առին որ... խաղան
 որ զայն գործածեն որպէս եաթաղա՛ն

Մոնղոլէն ստոր, բարբարոս, անբան
 յանկարծ, լուացուած, մզկիթնէ՞ր մտան
 արթիլանները ի՞նչպէս մարդ դառնան
 եւ հաւատացեալ՝ մենաստուածութեան

Կեղծ դարձի եկած *հռներուն* համար
 կայ միայն Դեւի սրբապիղծ տաճար
 այստեղէն անցնող վռհմակը քաֆիր
 «Պատգամաբերը» նոյնիսկ չ'ընդունիր

Բիրտ ու հեթանոս հրէշներ պէսպէս
 եկան ու անցան

միայն քանդեցին

անթիւ ծառաներ նոյն Չարին անտես
 դրկից ձեւացան

միայն ատեցին

Իսկ առաջ որ գան
 գրաւեն այստեղ
 ուրիշ տեղ էին նոյները վայրագ
 ուր իրենց ճամբուն վրայ արնահեղ
 լքեցին միայն կրակ
 ւաւերակ

Խաւարէն սերած Դեւեր անհամար
 ցաւը խնճոյք է սօսն
 իրենց համար
 ջարդը՝ իրախճանք
 սպանողը՝ հանդէս

- ու դեռ այդտե՛ղ է այդ մզկիթը

տե՛ս... -

Խորանին վերեւ խաչեցին խանդով
Աստուծոյ Գուրբ հայցող քահանան
տափակ աքցանով

կտոր

ան

կտոր

փրցուցին լեզուն իր աղերսական

Այդ արինայորդ աղօթքներն անբառ
մինչեւ օրս դեռ

ու դեռ տեւաբար

խաչուած են խորունկ

գամուա՛ծ են ամուր

հաւատացեալի «*Մէղս*»-ին մէջ լուռ

երբ ան ծնկաչոք, յուզմունքով խորին

կ'աղերսէ ներում

եւ մասամբք նորին

Մէջ մըն ալ այդտեղ մզկիթը
կանգնած

մզկիթը կանգնած

մէջտեղը
կանգնած

Յետոյ համրացած տէրտէրին դիմաց
բերին իր կինը
խաչի մը գամուած
խորանին առջեւ եւ Սուրբ Գրքին քով
բռնաբարեցին զայն խուճ-խուճ
կարգով

Երբ որ ձանձրացան
 քաշեցին մազէն
 թաթով բռնեցին սպիտակ վիզէն
 եւ կոր դանակով շերտեցին դանդաղ
 կոկորդը բացին

Տէր իմ
 Քեզ մատա՛ղ

Յետոյ լեցուցին ջինջ արիւնը վառ
 սկիհին մէջ ուր կար գինի, նշխար
 եւ խմել տուին զայն այդպէս տաք-տաք
 տէրտէրին համր
 Խաչի շուքին տակ

Կանաչ ժա՛մն էր այդ
 կամ արդեօք մի՞ւսը...
 - թող օգնեն մեզի Հաւատքն ու Յոյսը -
 Բռի Եղջի՛ն էր
 Տէր Աստուած վկա՛յ
 կամ չէ...

Գտիչը

Թաղէ

Վարագայ...

Բոլո՛րը նոյնպէս...
 այսօր ու երեկ
 դարեր շարունակ
 եւ ամենուրեք
 առաջին թիրախ ու վերջին պատանդ
 ամէն կողմ վանքեր փլած
 քարուքանդ

ամէն կողմ թալան, աւեր ու քանդում

Աստուծոյ հերքում եւ սրբապղծում
Ձորաղիբ

Թորդան

Սուրբ Առաքելոց

Սուրբ Խաչ

Գլակայ

Սքանչելագործ

Խաչի դէմ կատղանք

մոլուցք անհատնում

- իսկ Տէրը իսպառ թէ չի բարկանում...

մեր սաղմոսները անվերջ ոտնակոխ

... ես քէն կը պահեմ

ու յաւիտեան ոխ –

Մէյ մըն ալ այդտեղ մզկիթը
կանգնած

մզկիթը կանգնած

մէջտեղը

կանգնած

Աշտարակները՝ նիզակներ ցցուն
- իրե՛նք այդ ըսին իրենց ամբոխին –
աշտարակները խրած մնայուն
ներող Երկնքի անպաշտպան կողին

Ու դեռ կ'այցելէ այդ... *ազոատողուն*
կը փնտռէ յուշեր - մինչեւ իսկ «*իյ*» տուն... -
կ'առնէ, կը տանի իր հետ բուռ մը հող
ո՛չ ոք՝ որ գոռայ թալանո՛ղ
դուն գո՛ղ

այդ բուռ մը հողին մէջ՝ օրհնեալ ակունք
 հոսէր է արին հայու եւ արցունք
 դեռ հոն կը մխան սուգի մում եւ խունկ
 այդ հողը սուրբ է
 նշխար եւ մասունք

Տուն «*պապենակա՞ն*»
 վայ ես քո պա՛պը...
 այս հողերուն հետ ի՞նչ է ձեր կապը
 ձեր սարքած այդ չորս պատերուն տակ թեք
 ուրիշի փլուած տան հիմքերն են սեզ
 այդ հիմքերն են ճիշտ, հոգի՛ն են հողի
 իսկ ձեր տուները՝ թաքստոց գողի

դուք ի՞նչ գործ ունիք արդէն տունի հետ
 ձեզի որջ, քարայր, քարանձաւ է պէտք
 դուք միայն փորձանք
 քանդում ու աղէտ
 կորեցեք ընդմիշտ այստեղէն

անհետք

Յետոյ քաշեցին, բերին դեռ այդտեղ
տէր հօր որբ դուստրը
 նուրբ ու կուսագեղ
բերին գայն գոռում-գոչումով ահեղ...

ա՛խ այդ մզկիթը
 կանգնած է այդտեղ

քաշեցին, բերին, այդ նոյն խաչին տակ
երեխան մատղաշ
 լոյսի պէս ճերմակ
բերին մագերէն քաշելով այդտեղ
որբ դուստրը անտէր
նուրբ սուրբ ու անմեղ...

բայց մզկիթն այնտեղ
պահպանուած է դեռ

Աստուած

ողորմեա,

պահեա՛ զմեզ Տէր

Ու իր ծնողքի դիակներուն դէմ...
այդ երեխան մեղմ
լուսեղ

լուսադէմ....

ալ ի՞նչ ըսեմ, Տէր

ալ ինչ աղօթեմ

Բերին
զայն բերին
մինչեւ սուրբ խորան...

չէ՛

ալ կարելի չէ յիշել ուրիշ բան...

Ո՞ր տեղից եկան, այդ... ատոնք
 այստեղ
 ու սարքեցին այդ ամբողջ ահեղ
 ե՞րբ եկան որպէս անէծք ու չար բախտ
 ե՞րբ եկան արդեօք

ասում են՝ «էն վախտ...»

Էն վա՞խտ
 վա՛յ Սեւ Բախտ
 Սատանայի ա՛խտ
 Չարի՛ ընտրանի
 Մարդկութեան կեղտ, ա՛ղտ

Եւ դուք մե՞զ գտաք որպէս նպատակ
 դուք կենդանի լէշ
 ու շարժուն սատակ
 մե՞զ՝ որպէս աւար, դիւրին որս, թիրախ
 դուք Մարդկութեան վերք, խոց ու սեւ թարախ

Բայց... ճիշդն այսպես է
 Ճիշդ ու կատարեալ
 քանզի մենք են գուտ
 վեհ

եւ ընտրեալ

Աստուած է ճշդած այս օրհնեալ ուղին
 Երկնային Ուխտ կայ խորքը այս հողին

Մենք ենք որ՝ խաչին գամուած խաչակի՛ր
 Աւետարանի էջերով անգիր
 պիտի յօրինենք աղօթք անհուն, նոր
 հուր ու կրակով խնդրենք՝ *Յանուն Հօր...*

Դուրս պիտի վանենք Վատը Աշխարհէն
 պիտի ազատենք Մարդը այս Չարէն
 իսկ այս քաղաքին փրկումը միայն
 ծայր ու սկիզբն է Փրկութեան համայն

Քանդեցին մեր հինգ եկեղեցիներ
 գոնե այդքանը՝ այս քաղաքին մեջ
 բայց կա՛ն անոնք դեռ ընդմիջտ կը շնչեն
 մեր աղօթքներու շունչին ընդմեջէն

Ջնջեցին մեր հինգ եկեղեցիներ
 այդքանը սակայն՝ տակաւին այստեղ

մինչ կան միւսները այդ միւսները դեռ
 բիւր ու անհամար միւսները այնտեղ

Այրեցին մեր հին եկեղեցիներ
 Հայոց Աշխարհի ամէն կողմ անվերջ

կը միսան անոնք
 յաւիտեան անշեջ
 մեր պատարագի խունկի ծուխին մեջ

Ա՛խ այդ մզկիթը
մզկիթը կանգնած
տակաւին կանգնած

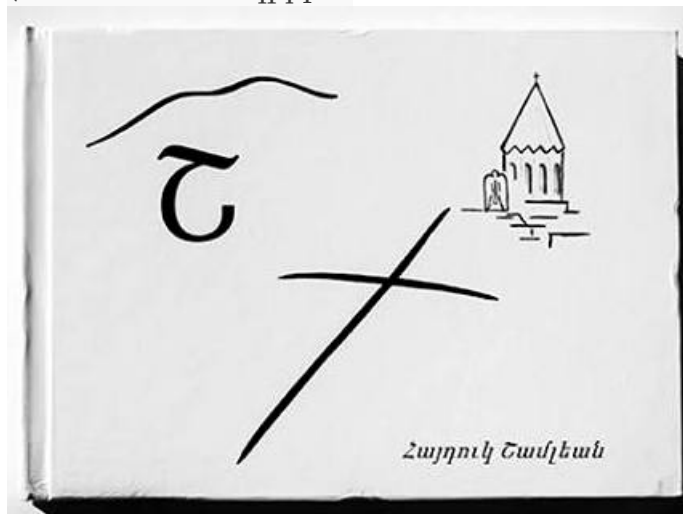
մէջտեղը
կանգնած

օր մը կ'անհետի՞ այդ ալ

թերեւս

իսկ դեռ անոր պէս երկու հատ եւս...

(հատուած, «Շ» գիրքէն

. Շ , Ալպարթոս Հրատարակութիւն/ Ն.Ա.Մ., Ստեփանակերտ, 2013)

<https://haytougchamlan.blog/շ-2013/>

...